

تحلیل محتوای مقالات مجله دانش حسابرسی طی سال های ۱۳۹۳ تا ۱۴۰۱

زعفر نجفی^{۱*} | سیدعباس برهانی^۲

چکیده

هدف از این مطالعه شناخت ویژگی های محتوایی مقالات موجود در مجله «دانش حسابرسی» است. این پژوهش توصیفی است و در آن به تحلیل محتوای ۴۲۱ مقاله منتشر شده در ۳۶ شماره از نشریه مذکور بین سال های ۱۳۹۳ تا ۱۴۰۱ پرداخته شده است. یافته های پژوهش حاکی از آن است که ۱۱۸۸ نفر در نوشتن مقالات نقش داشته اند که ۸۴ درصد آنان مرد و ۱۶ درصد زن بوده اند. ۹۷ درصد آثار حاصل کار گروهی و ۳ درصد حاصل کار انفرادی است. ۲۸ درصد از نویسندگان مقالات استادیار، ۱۸ درصد دانشجوی دکتری، ۱۷ درصد دانشیار و مابقی سطوح علمی جایگاه پایین تری را کسب کرده اند. در بررسی وابستگی سازمانی نویسندگان، دانشگاه تهران فعال ترین دانشگاه و دانشگاه های علامه طباطبایی، تربیت مدرس و آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات به ترتیب در رتبه های بعدی خلق آثار قرار دارند. از نظر موضوعی ۲۳ درصد مقالات در حوزه کیفیت حسابرسی، ۱۶ درصد ویژگی های حسابرسان، ۸ درصد اظهار نظر حسابرسان و ۵۳ درصد در سایر حوزه ها بوده است.

واژه های کلیدی: تحلیل محتوا، مجلات حسابداری، مجلات حسابرسی، دانش حسابرسی، حسابرسی.

^۱ نویسنده مسئول: دانشجوی دکتری، گروه حسابداری، واحد قم، دانشگاه آزاد اسلامی، قم، ایران. /

najafi_zafar1363@yahoo.com

^۲ استادیار، گروه حسابداری، واحد قم، دانشگاه آزاد اسلامی، قم، ایران

مقدمه

امروزه مجلات علمی به عنوان یکی از مهم‌ترین مجاری تبادل افکار بین متخصصان محسوب شده و دو نقش تولید علمی و ارتباط علمی را فراهم می‌کنند (احمدزاده و بخشی، ۱۳۹۹). نشریات یکی از مهم‌ترین محمل‌های اشاعه نتایج پژوهش‌های علمی هر رشته است. مقاله‌های منتشرشده در نشریات نیز به لحاظ تازگی مطالب و تخصصی بودن محتوا و همچنین سهولت دسترسی از ضروری‌ترین منابع موردنیاز پژوهش‌اند (نیازی، ۱۳۸۰). نشریه‌ها در رفع نیازهای پژوهشگران جایگاه خاصی دارند. ارزش نشریه‌ها، در زمان انتشار و نیز پس از گذشت زمان، انکارناپذیر است. در حقیقت راه‌های کسب اطلاعات در حوزه‌های پژوهشی محسوب می‌شود و تازه‌ترین اطلاعات بیشتر در نشریه‌ها منتشر می‌گردد (ابرامی، ۱۳۷۸).

نظر به نقش و اهمیت بالای نشریه‌های علمی در عرصه علم و دانش، لازم است مجلات مختلف به صورت دوره‌ای از نظر علمی ارزیابی شوند و از این طریق به خط‌مشی‌گذاران عرصه علم و دانش کشور در برنامه‌ریزی و ارتقای کیفیت فعالیت‌های پژوهشی یاری رسانند (عبدالحمید و همکاران، ۱۳۹۹). یکی از مهم‌ترین روش‌های ارزیابی عملکرد علمی، روش علم‌سنجی و تحلیل محتوا است.

علم‌سنجی، تجزیه و تحلیل کمی و تا حد امکان کیفی فرایند تولید، توزیع، استفاده از اطلاعات علمی و عوامل مؤثر بر آن و نیز توصیف، تبیین و پیش‌بینی این فرایند است که در جهت برنامه‌ریزی، سیاست‌گذاری و اعتلا و آگاهی و آینده‌نگری در ابعاد مختلف مناسب است (ابراهیمی و حیاتی، ۱۳۸۷). تحلیل محتوا نیز روش منطقی است که به‌طور گسترده در رشته‌های مختلف از جمله دانش‌شناسی، علم اطلاعات، مدیریت، حسابداری و... استفاده شده است. با استفاده از روش تحلیل محتوا می‌توان مشخصه‌ها و محورهای اساسی یک متن یا مقاله را دسته‌بندی کرد. تحلیل محتوای آنچه در مجلات یک رشته علمی چاپ می‌شود، یکی از قوی‌ترین محرک‌ها و راه‌های اعتلای آگاهی علمی است. بررسی روندها در مجلات علمی، به ما کمک می‌کند که ظهور و تداوم موضوعات پژوهشی و روش‌های استفاده شده در طول زمان را مورد شناسایی قرار داده تا نقاط قوت و ضعف نشریه بهتر از گذشته مشخص شود (ایمانی و همکاران، ۱۳۹۷). تحلیل و بررسی آنچه در مجلات یک رشته علمی چاپ می‌شود به ما در درک بهتر موضوع‌ها و مسئولیت‌های آن رشته کمک می‌کند و می‌توانیم با نگاه به گذشته و تحلیل پژوهش‌های صورت گرفته، مسیر مورد انتظار در آینده را ترسیم کنیم. مجله‌ها نماد بارز تحولات علمی هستند و از مشخصه‌های اصلی ورود یک نظام اجتماعی به دوره توسعه‌یافتگی تلقی می‌شوند. بنابراین با بررسی تحول نشریه‌های کلیدی یک حوزه تخصصی می‌توان سیر یک رشته را در جامعه علمی مورد نظر ترسیم کرد (سوجیموتو و رابین، ۲۰۱۷).

مجله دانش حسابداری یکی از نشریه‌های معتبر و مطرح در رشته حسابداری و حسابداری است. بنابراین تحلیل محتوای مقالات این نشریه حائز اهمیت فراوانی است. به‌طور کلی هدف اصلی پژوهش حاضر، شناخت ویژگی‌های محتوایی مقاله‌های نشریه «دانش حسابداری» است که از موارد زیر می‌توان به عنوان اهداف فرعی این پژوهش یاد کرد:

۱. تعیین تعداد کل مقالات منتشر شده

۲. بررسی جنسیت، سطح علمی و وابستگی سازمانی نویسندگان مقالات

۳. تعیین گرایش موضوعی مقالات

۴. تعیین میزان مشارکت علمی میان نویسندگان مقالات

۵. تعیین روش‌های تحقیق به کار رفته در مقالات

جهت دستیابی به اهداف فوق پرسش‌های زیر طرح می‌شود:

۱. میزان مقالات منتشرشده در دوره زمانی مورد بررسی چگونه بوده است؟

۲. توزیع فراوانی مقالات براساس جنسیت نگارندگان مقالات به چه صورت است؟

۳. توزیع فراوانی سطوح علمی نگارندگان مقالات به چه صورت است؟

۴. توزیع فراوانی وابستگی سازمانی نگارندگان مقالات به چه صورت است؟

۵. طبقه‌بندی موضوعی مقالات به چه شکل است؟

۶. میزان مشارکت علمی میان نویسندگان به چه صورت است؟

۷. روش تحقیق‌های به کاررفته در مقالات چه هستند؟

لازم به ذکر است که مجله دانش حسابرسی با هدف انتشار تازه‌ترین و آخرین پژوهش‌ها در زمینه حسابرسی و سایر موضوعات بین رشته‌ای با محوریت حسابرسی مرتبط با مدیریت، اقتصاد، فناوری اطلاعات و...، و نیز ترویج و اشاعه دانش حسابرسی بالاخص حسابرسی بخش عمومی به صاحب امتیازی دیوان محاسبات کشور از سال ۱۳۸۸ منتشر می‌شود. با گذشت ۱۵ سال از فعالیت این نشریه، ارزیابی فعالیت‌های انجام شده آن ضروری است. تحلیل محتوای این نشریه می‌تواند تصویری عینی از شرایط موجود آن را ارائه دهد. همچنین بیانگر گرایش‌های موضوعی و کاستی‌های احتمالی موجود در مقالات این نشریه است. این پژوهش می‌تواند، گرایش‌ها، اولویت‌ها و نیازهای پژوهشی آتی نشریه را مشخص کرده و منجر به برنامه‌ریزی بهینه در راستای کاهش نقاط ضعف و افزایش و تحکیم نقاط قوت و متعاقباً پیشرفت و بهبود کیفی این نشریه شود.

مبانی نظری

پیدایش و گسترش رسانه‌های ارتباطی، گرایش به سوی تخصصی شدن علوم، افزایش شمار پژوهشگران و دانشمندان در زمینه‌های تخصصی و افزایش فعالیت‌های پژوهشی، باعث افزایش حجم انتشارات و اطلاعات مختلف شده است. با توسعه فناوری‌های گوناگون اطلاعاتی، هر روز شاهد تولید اطلاعات افزون‌تری در تمام زمینه‌ها، در قالب‌های چاپی و الکترونیکی هستیم. نشریات از اصلی‌ترین قالب‌های انتقال دانش در سطح علمی-پژوهشی به حساب می‌آیند و در مجامع بین‌المللی کانون توجه را از آن خود کرده‌اند، به طوری که اختراعات، اکتشافات و یافته‌های نوین را می‌توان در چارچوب همین محمل‌های خاص اطلاعاتی که تا حد امکان اخص و تخصصی شده‌اند، پیدا کرد. نشریات دو کارکرد اجتماعی تولید و ارتباط علمی را عهده‌دار هستند. این محمل‌های اطلاعاتی علاوه بر نقش مرجعیت یافته‌های علمی-پژوهشی که بیشتر اعضای جامعه علمی از آن استفاده می‌کنند (شریفی و همکاران، ۱۳۹۱)، دربردارنده مطالب و اطلاعات موثق، بنیادین و جدید در آن حوزه خاص هستند و نقش موثری در جهت‌دهی به اقدامات و پژوهش‌های آتی در حوزه تخصصی‌شان برعهده دارند (سلک و بزرگی، ۱۳۸۹).

از سوی دیگر، تحلیل محتوا، روشی است که در آن، پژوهشگران به آزمون دستاوردهای ارتباطات اجتماعی انسان‌ها که نوعاً از جنس اسناد و مدارک (نوشته و نانوشته) است، می‌پردازد. در واقع، پژوهشگران می‌توانند محتوای نامه‌ها، دفترهای خاطرات، مقاله‌ها، مجله‌ها، صورت‌جلسه‌ها، کتاب‌ها و روزنامه‌ها، اشعار، ترانه‌ها، نقاشی‌ها، سخنرانی‌ها، قوانین

و هر نوع متن و سند دیگری را تحلیل کنند. بدین ترتیب، تحلیل محتوا هم روشی برای تحلیل داده‌ها و هم روش مشاهده اسناد است، اما به جای مشاهده مستقیم رفتار مردم یا پرسش در مورد آن، به ارتباط‌هایی که آنان به وجود آورده و پیام‌هایی را که رد و بدل کرده‌اند، توجه و آن را مورد پرسش و ارزیابی قرار می‌دهند. پژوهشگران به تحلیل محتوا به منزله روشی انعطاف‌پذیر برای تحلیل داده‌ها توجهی ویژه دارند. تحلیل محتوا به منزله تکنیکی علمی، بیشتر در قرن بیستم رایج شد و رشته‌های گوناگون علوم اجتماعی همچون روانشناسی، جامعه‌شناسی، علوم سیاسی ارتباطات آن را در پژوهش‌های خود به کار گرفته‌اند (قائدی و گلشنی، ۱۳۹۵).

پیشینه پژوهش

نمازی و تاک (۲۰۲۲) طی پژوهشی به تحلیل حسابداری اسناد به‌جای مانده از هخامنشیان پرداختند. در این تحقیق با استفاده از تکنیک‌های تحلیل محتوا، به بررسی لوح‌های گلی حسابداری یافت شده در بقایای تخت جمشید پرداخته شده است. قدمت این الواح به سال سیزدهم تا بیست و هشتم (۵۰۹ تا ۴۹۴ ق. م) حکومت داریوش بزرگ در امپراتوری هخامنشی برمی‌گردد. یافته‌ها توسعه یک سیستم حسابداری دقیق را نشان می‌دهد که نشان‌دهنده دوگانگی فیزیکی و همچنین دوگانگی اجتماعی است. استفاده از نشانه‌ها برای ثبت، طبقه‌بندی و تجزیه و تحلیل حساب‌ها، ایجاد کنترل و پاسخگویی و تخصیص منابع نشان می‌دهد که سیستم‌های امروزی ما مبتنی بر انتقال دانش در دوره‌های قبلی هستند.

دامی و همکاران (۲۰۱۸) به بررسی انتقادی مقالات پراستناد چاپ‌شده طی ۳۰ سال اخیر در مجله حسابداری، حسابرسی و پاسخگویی پرداختند. در این پژوهش از مرور ساختاریافته ادبیات پژوهش برای تحلیل ۱۲۶ مقاله پراستناد چاپ‌شده در مجله حسابداری، حسابرسی و پاسخگویی و ۲۱ مقاله چاپ‌شده دیگر در فاصله سالهای ۱۹۸۸ تا ۲۰۱۶ استفاده شد. نتایج پژوهش آنان نشان داد در سالهای اخیر از تئوری‌ها، روش‌ها، ریشه‌ها و نواحی تمرکز متنوعی برای انجام مقالات استفاده شده است که نشان می‌دهد پروژه‌های تحقیقاتی بین‌رشته‌ای در حسابداری به بلوغ خود رسیده است.

باریک و همکاران (۲۰۱۷) پژوهشی با عنوان "رتبه‌بندی مجله‌های حسابداری براساس محورهای موضوعی و روش‌شناسی" انجام دادند. آن‌ها فصلنامه‌های حسابداری را با دسته‌بندی محورهای موضوعی شامل مالی، حسابرسی، مدیریتی، مالیاتی و غیره و روش تحقیق‌هایی شامل تحلیلی، آرشویی، تجربی و غیره رتبه‌بندی کردند. نتایج این پژوهش نشان داد بیشترین پذیرش و چاپ مقاله‌ها در برترین مجلات در حوزه مالی و از لحاظ روش تحقیق، آرشویی و نیز تحلیلی بوده است.

گافی و هارپ (۲۰۱۷) در تحقیق خود تحت عنوان "مجله پژوهش در حسابداری مدیریت: تحلیل محتوا و تحلیل استنادی ۲۵ سال نخست"، به تحلیل محتوای توصیفی و تحلیل استنادی مجله پژوهش در حسابداری مدیریت بین سال‌های ۱۹۸۹ تا ۲۰۱۳ پرداختند. در پژوهش آن‌ها، مقالات چاپ‌شده در نشریه مذکور براساس روش تحقیق، موضوع، تئوری و اطلاعات موجود در محتوای نشریه برای شناسایی روند بالقوه آن طی زمان طبقه‌بندی شد. نتایج نشان داد روش‌های پژوهشی نظیر پیمایشی، مروری و میدانی در این مجله به مرور زمان کاهش یافته است، در عین حال این روش‌ها، روش‌های پژوهشی هستند که براساس استنادهای جمع‌آوری شده، بیشترین تأثیر را دارند.

تامپسون و مک کوی (۲۰۱۶) به تجزیه و تحلیل مقالات اخلاقی منتشرشده بین سال‌های ۲۰۱۵-۲۰۰۰ در مجله حسابداری و بررسی‌های حسابداری پرداختند. از آنجا که بسیاری از رسوایی‌های مالی حسابداری که به تصویب قانون ساربینز-آکسلی منجر شد طی این دوره رخ داده است، دوره زمانی مذکور برای پژوهش آنان انتخاب شد. براساس پژوهش آنها تعداد مقالات مربوط به اخلاق طی زمانی ۲۰۱۵-۲۰۰۰ به طور قابل توجهی در مجلات علمی و تخصصی افزایش یافته است.

لسج و وچلر (۲۰۱۲) در پژوهش خود چکیده ۳۱۴۳ مقاله حسابرسی چاپ‌شده در مجله علمی انگلیسی زبان را تجزیه و تحلیل کردند. نتایج آنان نشان داد از سال ۱۹۲۶ تا ۱۹۷۷، هر سال کمتر از ۲۰ مقاله حسابرسی در این مجلات منتشر شده است و اغلب این مقالات به فعالیت تکنیکی حسابرسی و آموزش حسابرسی پرداخته‌اند. در سال‌های آخر دهه هفتاد، تعداد مقالات افزایش یافت و موضوع مقالات به سمت تاکید بر پژوهش‌های رفتاری در حسابرسی و استفاده از روشهای آماری تغییر جهت داد. در اوایل سال ۹۰، موضوعات پژوهش بر مسائل اقتصادی متمرکز شد و حجم مقالات به حدود ۱۶۰ مقاله در سال افزایش یافت.

طرخورانی و همکاران (۱۴۰۲) به بررسی جریان محتوایی دوفصلنامه حسابداری ارزشی و رفتاری طی سالهای ۱۳۹۵ تا ۱۴۰۱ پرداختند. نتایج پژوهش حاکی از آن بود که ۳۸۴ نفر در نوشتن مقالات مجله مورد مطالعه نقش داشته‌اند که ۷۶ درصد آنان مرد و ۲۴ درصد زن بوده‌اند. ۹۷ درصد آثار حاصل کار گروهی و ۳ درصد حاصل کار انفرادی هستند. نویسندگان با رتبه علمی دانشیار (۲۸ درصد) بیشترین تعداد مقاله را تولید کرده‌اند. در بررسی وابستگی سازمانی نویسندگان، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات فعال‌ترین دانشگاه و دانشگاه‌های تهران و آزاد اسلامی واحد کرج به ترتیب در رتبه‌های بعدی خلق آثار قرار دارند. آقایان بنی‌مهد و رؤیایی پرکارترین نویسندگان مقالات در این نشریه بوده‌اند. از نظر موضوعی ۴۵ درصد مقالات در حوزه حسابداری رفتاری، ۲۹ درصد مباحث اخلاق در حسابداری و حسابرسی، ۲۱ درصد حسابداری توسعه پایدار و ۵ درصد در حوزه حسابداری و حسابرسی اسلامی بوده و پرتکرارترین واژگان عبارتند از «حسابداری»، «اجتماعی»، «اخلاقی»، «رفتار»، «حرفه»، «پاسخگویی» و «عملکرد».

نویخت (۱۴۰۰) طی پژوهشی به تحلیل محتوای مقالات علمی حوزه موضوعی مالیات در ایران پرداخت. این پژوهش توصیفی تحلیلی، کاربردی بوده و با رویکرد کمی تمامی ۶۳ عنوان مجله علمی رشته‌های آموزشی اقتصاد، حسابداری و مالی که اقدام به انتشار مقاله در این زمینه نموده‌اند را بررسی کرده است. یافته‌ها حاکی از آن بود که در طی دوره مورد بررسی، با مشارکت ۱۱۴۸ نویسنده، ۴۷۸ عنوان مقاله در حوزه مالیات منتشر شده است. کارشناسان ارشد با مشارکت در انتشار ۴۱۹ عنوان مقاله در صدر جدول نویسندگان قرار داشتند. در بین دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی، دانشگاه تهران به همراه دانشگاه علامه طباطبایی، با انتشار ۳۴ عنوان مقاله در رتبه نخست قرار گرفته‌اند. از نظر گرایش موضوعی، ۱۲/۵ درصد از آثار منتشرشده در حوزه اثربخشی و کارایی مالیات بوده و اجتناب مالیاتی با ۹/۶ درصد در رده بعدی قرار دارد. از مجموع ۱۲۸۲۲ منبع مورد استناد در مقالات نیز، ۵۸ درصد منابع به زبان انگلیسی و ۴۲ درصد به زبان فارسی بوده است.

نویخت (۱۳۹۹) در تحقیقی به مطالعه علم سنجی تولیدات علمی فصلنامه بررسی‌های حسابداری و حسابرسی پرداخت. این مطالعه از نوع علم‌سنجی بوده و با استفاده از روش تحلیل محتوای کمی صورت گرفته است. داده‌های

پژوهش نیز با بکارگیری ابزار سیاهه وارسی گردآوری و با استفاده از نرم افزار اکسل مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفته‌اند. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد؛ در ۵۶۳ عنوان مقاله چاپ شده در طی این سال‌ها، ۱۲۲۲ نویسنده مشارکت داشته‌اند که از این تعداد، ۱۰۳۹ نفر را مردان و ۱۸۳ نفر را زنان تشکیل داده‌اند. در عین حال ۸ درصد مقالات تک‌نویسنده‌ای و ۹۲ درصد حاصل کار گروهی بوده است. از نظر سطح تحصیلی و مرتبه علمی نیز، استادیاران با ۴۱ درصد و دانشیاران با ۱۶ درصد، در صدر نگاره نویسندگان قرار دارند. در بین دانشگاه‌ها و موسسات آموزشی، دانشگاه تهران با ۱۱۴ عنوان مقاله در رتبه اول و دانشگاه شیراز با ۳۴ عنوان مقاله در رتبه دوم قرار گرفته است. از نظر گرایش موضوعی، ۷۲ درصد از آثار منتشر شده در حوزه حسابداری مالی بوده و حسابرسی با ۱۳ درصد در رتبه بعدی قرار گرفته است. همچنین، از مجموع ۱۲۶۹۸ منبع مورد استناد در مقالات، ۷۴ درصد منابع به زبان انگلیسی و ۲۶ درصد به زبان فارسی بوده است.

سلیمانی امیری و همکاران (۱۳۹۹) در پژوهشی به تحلیل محتوای نشریه علمی-پژوهشی «پژوهش‌های تجربی حسابداری» طی سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۷ پرداختند. روش تحقیق مورد استفاده در این پژوهش تحلیل محتوا و جامعه آماری آن ۲۴۳ مقاله چاپ شده در ۲۶ شماره بین سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۷ بوده است. یافته‌های پژوهش نشان داد که ۶۰۷ نفر در نوشتن مقالات نقش داشته‌اند. ۷۴ درصد از نویسندگان را مردان و ۲۶ درصد را زنان تشکیل داده‌اند. ۲۳۶ اثر حاصل کار گروهی و ۴ درصد حاصل کار انفرادی است. ۲۷ درصد از نویسندگان استادیار، ۱۵ درصد دانشیار، ۱۳ درصد دانشجوی دکتری، ۵ درصد استاد تمام می‌باشند و مابقی سطوح علمی پایین‌تری دارند. بررسی وابستگی سازمانی نویسندگان نشان داد که ۱۶ درصد مقالات حاصل تلاش پژوهشگران دانشگاه الزهرا (س) است و دانشگاه‌های علامه طباطبایی، شیراز، تهران و مازندران به ترتیب در رده‌های بعدی خلق آثار قرار دارند. از نظر موضوعی ۵۸ درصد مقالات در حوزه حسابداری مالی، ۱۲ درصد حسابداری مدیریت، ۱۱ درصد حسابرسی، ۸ درصد حاکمیت شرکتی و ۲ درصد در حوزه مالیات بوده است.

گرامی‌راد و همکاران (۱۳۹۳) مقاله‌های مجلات علمی-پژوهشی حسابداری و مالی منتشره بین سال‌های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۲ را تحلیل محتوا نمودند. یافته‌های آنها نشان می‌دهد که طی سال‌های مورد بررسی، ۱۲۴۱ مقاله در مجلات مذکور به چاپ رسیده است که در سال‌های اولیه رشد دو و سه برابری داشته و در سال‌های بعدی روندی صعودی داشته است. ۲۸۷۱ نویسنده در تولید این مقالات رکت داشته‌اند که ۲۳۶۵ نفر از آنان را مردان و ۵۰۶ نفر آنها را زنان تشکیل داده‌اند. از نظر رتبه علمی، استادیاران ۳۱ درصد و دانشیاران ۱۲ درصد آثار را منتشر کرده و مربیان و استادان نیز در رتبه‌های بعدی قرار دارند. ۷ درصد مقالات تک‌نویسنده‌ای و ۹۳ درصد حاصل کار گروهی بودند. در بین دانشگاه‌ها، دانشگاه آزاد اسلامی با ۵۷۱ مقاله در رتبه اول و دانشگاه تهران با ۱۷۵ مقاله در رتبه دوم قرار گرفت. از نظر گرایش موضوعی مقالات، بیش از نیمی از آثار منتشره (۵۳ درصد) در حوزه حسابداری مالی بوده و علوم مالی با ۲۷ درصد و حسابرسی با ۸ درصد در رتبه‌های دوم و سوم قرار گرفتند.

رهنمای رودپشتی و همکاران (۱۳۹۱) در پژوهشی تحت عنوان "تحلیل محتوای نشریات دارای رتبه علمی-پژوهشی رشته حسابداری در ایران، ضمن تحلیل محتوای ۱۱۵۴ مقاله منتشر شده در نشریات علمی-پژوهشی حسابداری طی سال‌های ۱۳۷۱ تا ۱۳۹۰ دریافتند که پژوهش‌های حسابداری مالی با ۳۳۴ مقاله (۲۹ درصد) بیشترین درصد انتشار

مقالات را از آن خود کرده است. موضوع مالی با ۲۴ درصد، حسابداری مدیریت با ۲۲ درصد، حسابرسی با ۱۴ درصد، مدیریت با ۶ درصد و حسابداری دولتی با ۵ درصد در رتبه‌های بعدی قرار گرفتند.

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نوع تحقیقات کیفی و توصیفی بوده و با استفاده از داده‌های موجود در «مجله دانش حسابرسی» انجام شده است. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از تکنیک تحلیل محتوا به عنوان روش اصلی پژوهش استفاده شده است. تحلیل محتوا را می‌توان به صورت کمی، کیفی یا تلفیقی به کار برد. در تحلیل محتوای کمی معمولاً مقدار زیادی داده به اجمال تحلیل می‌شود و می‌توان مجموعه‌ای از اسناد یا متون را استخراج، شمارش و طبقه‌بندی کرد (ترابی و فتحی، ۱۴۰۰). جامعه مورد بررسی در این پژوهش، کلیه مقالات منتشر شده در مجله دانش حسابرسی از سال ۱۳۹۳ تا سال ۱۴۰۱ می‌باشد که جمعاً شامل ۴۲۱ عنوان مقاله می‌شود. در پژوهش حاضر با مراجعه به تک تک شماره‌ها و محتویات مقالات، اطلاعات لازم مانند نوع مقاله، جنسیت نویسندگان، وابستگی سازمانی، گرایش موضوعی و... جمع‌آوری و به کمک نرم‌افزار اکسل تحلیل گردید.

یافته‌ها

در این بخش سؤالات پژوهش براساس تجزیه و تحلیل داده‌ها پاسخ داده می‌شود:

۱. میزان مقالات منتشر شده در دوره زمانی مورد بررسی چگونه بوده است؟

جدول ۱. میزان مقالات منتشر شده

سال	تعداد شماره	تعداد مقاله	درصد
۱۳۹۳	۴	۳۵	۸/۳۱
۱۳۹۴	۴	۴۰	۹/۵۰
۱۳۹۵	۴	۴۰	۹/۵۰
۱۳۹۶	۴	۴۷	۱۱/۱۶
۱۳۹۷	۴	۴۱	۹/۷۴
۱۳۹۸	۴	۴۶	۱۰/۹۳
۱۳۹۹	۴	۶۰	۱۴/۲۵
۱۴۰۰	۴	۶۰	۱۴/۲۵
۱۴۰۱	۴	۵۲	۱۲/۳۵
مجموع	۳۶	۴۲۱	۱۰۰

با بررسی ۳۶ شماره مجله دانش حسابرسی طی سال‌های ۱۳۹۳ تا ۱۴۰۱، مشخص شد که در طول این ۹ سال، ۴۲۱ مقاله منتشر شده است. همان‌گونه که در جدول شماره ۱ مشاهده می‌شود، کمترین میزان انتشار برای سال ۱۳۹۳ می‌باشد. بیشتری میزان انتشار برای سال‌های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ می‌باشد.

۲. توزیع فراوانی مقالات بر اساس جنسیت نگارندگان مقالات به چه صورت است؟

جدول ۲. جنسیت نویسندگان

جنسیت	تعداد	درصد
زن	۱۹۲	۱۶/۱۶
مرد	۹۹۶	۸۳/۸۴
مجموع	۱۱۸۸	۱۰۰

همانطور که داده‌های جدول شماره ۲ نشان می‌دهد، حدود ۸۴ درصد نویسندگان را مردان، و حدود ۱۶ درصد نویسندگان را زنان تشکیل می‌دهند.

۳. توزیع فراوانی سطوح علمی نگارندگان مقالات به چه صورت است؟

جدول ۳. سطح علمی نویسندگان

سطح علمی	تعداد	درصد
استاد تمام	۸۴	۷/۰۷
دانشیار	۲۰۱	۱۶/۹۲
استادیار	۳۲۸	۲۷/۶۱
مربی	۱۰۶	۸/۹۲
دکتری تخصصی	۳۰	۲/۵۳
دانشجوی دکتری	۲۰۸	۱۷/۵۱
کارشناسی ارشد	۱۶۹	۱۴/۲۳
دانشجوی کارشناسی ارشد	۵۲	۴/۳۸
سایر	۱۰	۰/۸۴
مجموع	۱۱۸۸	۱۰۰

همان‌گونه که در جدول شماره ۳ مشاهده می‌شود، استادیاران با ۳۲۸ مقاله بیشترین سهم را در نگارش مقالات دارند و دانشجویان دکتری و دانشیاران در رده‌های بعدی قرار دارند.

۴. توزیع فراوانی وابستگی سازمانی نگارندگان مقالات به چه صورت است؟

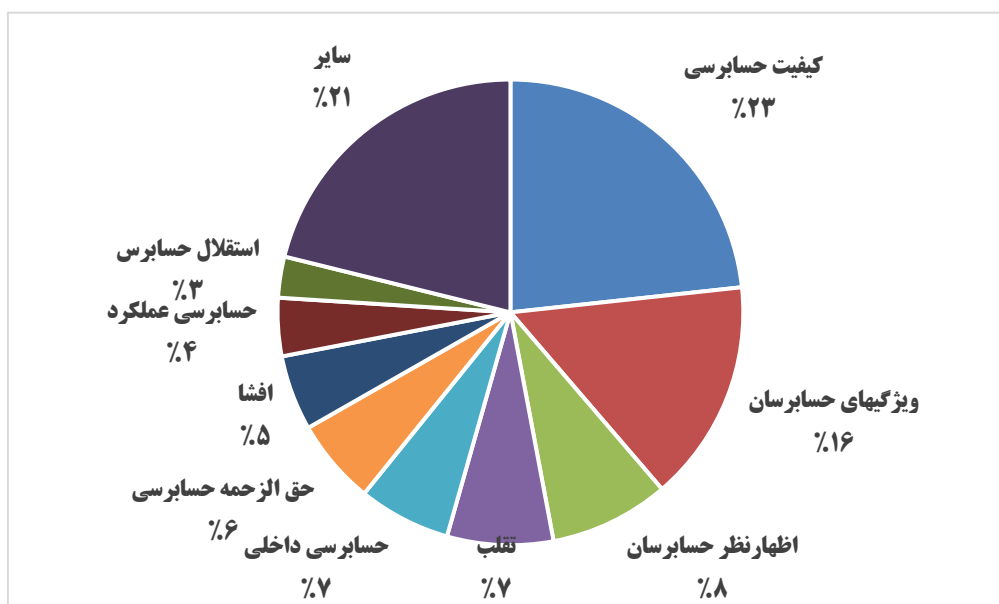
جدول ۴. وابستگی سازمانی نویسندگان

وابستگی	تعداد	درصد
دانشگاه تهران	۳۵	۵/۰۸
علامه طباطبایی	۲۸	۴/۰۶
تربیت مدرس	۲۲	۳/۱۹
آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات	۲۲	۳/۱۹
پیام نور	۲۱	۳/۰۵
دانشگاه شیراز	۲۱	۳/۰۵
آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی	۲۰	۲/۹۰

همانطور که در جدول شماره ۴ می‌بینید، دانشگاه تهران با ۳۵ مقاله، رتبه نخست را در بین سایر دانشگاه‌ها به خود اختصاص داده است. پس از آن دانشگاه‌های علامه طباطبایی، تربیت مدرس و آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات به ترتیب با ۲۸، ۲۲ و ۲۲ مقاله در رده‌های بعدی قرار گرفته‌اند.
۵. طبقه‌بندی موضوعی مقالات به چه شکل است؟

جدول ۵. طبقه‌بندی موضوعی مقالات

موضوع	تعداد	درصد
کیفیت حسابرسی	۹۸	۲۳/۲۸
ویژگیهای حسابرسان	۶۵	۱۵/۴۴
اظهار نظر حسابرسان	۳۵	۸/۳۱
تقلب	۳۱	۷/۳۶
حسابرسی داخلی	۲۷	۶/۴۱
حق الزحمه حسابرسی	۲۵	۵/۹۴
افشا	۲۲	۵/۲۳
حسابرسی عملکرد	۱۷	۴/۰۴
استقلال حسابرسان	۱۲	۲/۸۵
سایر	۸۹	۲۱/۱۴
جمع	۴۲۱	۱۰۰

نمودار ۱. طبقه‌بندی موضوعی مقالات

همانگونه که در نمودار شماره ۱ مشاهده می شود، پژوهش های حوزه کیفیت حسابرسی بیشتر از سایر موضوعات مورد توجه نویسندگان مقالات بوده است (حدود ۲۳ درصد) و ویژگی های حسابرسان، اظهارنظر حسابرسان، تقلب و... به ترتیب در رتبه های بعدی قرار دارند.

۶. میزان مشارکت علمی میان نویسندگان به چه صورت است؟

جدول ۶. میزان مشارکت علمی میان نویسندگان

تعداد نویسندگان	تعداد	درصد
۱	۱۴	۳/۳۳
۲	۱۳۹	۳۳/۰۲
۳	۱۸۱	۴۲/۹۹
۴	۸۲	۱۹/۴۸
۵	۵	۱/۱۹
جمع	۴۲۱	۱۰۰

یافته های جدول شماره ۶ نشان می دهد که مقالات سه نویسنده ای با حدود ۴۳ درصد میزان کل مقالات، بیشترین فراوانی را دارند. پس از آن مقالات دو نویسنده ای بیشترین سهم را دارند.

۷. روش تحقیق های به کار رفته در مقالات چه هستند؟

جدول ۷. روش تحقیق های به کار رفته در مقالات

روش تحقیق	تعداد	درصد
آرشیوی	۲۲۵	۵۳/۴۴
پیمایشی	۱۹۶	۴۶/۵۶
مجموع	۴۲۱	۱۰۰

با توجه به یافته های جدول شماره ۷، روش تحقیق هایی که با استفاده از داده های آرشیوی انجام پذیرفته اند حدود ۵۳ درصد، و روش تحقیق های پیمایشی حدود ۴۷ درصد از میزان کل مقالات را به خود اختصاص داده اند.

بحث و نتیجه گیری

در این پژوهش تلاش شد جهت گیری های مجله «دانش حسابرسی» از حیث تعداد مقالات چاپ شده، جنسیت نویسندگان، سطح علمی آنان، میزان مشارکت نویسندگان و گرایش های موضوعی مقاله های منتشر شده مشخص شود.

تحلیل تعداد مقالات منتشر شده نشان می دهد که کمترین تعداد مقاله چاپ شده در هر شماره ۷ عنوان می باشد که این موضوع بیانگر این است نشریه مورد بررسی، مقررات وزارت علوم (حداقل ۶ مقاله در هر شماره) را در این بازه زمانی رعایت نموده است. این نتیجه حاکی از آن است که وضعیت مجله دانش حسابرسی از نظر تعداد مقالات منتشر شده در هر شماره مطلوب است.

بررسی توزیع فراوانی جنسیت نگارندگان مقالات نشان می‌دهد که از مجموع ۱۱۸۸ نویسنده مقالات، حدود ۸۴ درصد (۹۹۶ مورد) را مردان و حدود ۱۶ درصد (۱۹۲ مورد) را زنان تشکیل می‌دهند. این ارقام گویای نقش بیش از پنج برابری مردان نسبت به زنان در تولید مقالات این نشریه است.

بررسی توزیع فراوانی رتبه علمی نویسندگان مقالات بیانگر آن است که استادیاران با سهم حدود ۲۸ درصدی در جایگاه نخست و پس از آن دانشجویان دکتری قرار دارند. این نتیجه احتمالاً به دلیل مسائل مربوط به ترفیع پایه اساتید و همکاری دانشجویان با ایشان است و البته بخشی از اختلاف نقش آفرینی گروه‌های مورد بررسی در تولید مقالات، قابل انتساب به افزایش تخصص گروه‌های مذکور در رابطه با مهارت‌های مقاله نویسی و بررسی موضوعات تخصصی است.

وابستگی سازمانی تولیدکنندگان مقالات چاپ شده نشان می‌دهد که دانشگاه‌های تهران و علامه طباطبایی بیشترین نقش را در نگارش مقالات ایفا نموده‌اند. پس از آن دانشگاه‌های تربیت مدرس و آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات قرار دارند. به طور کلی نتایج به دست آمده از تحلیل بالا حاکی از آن است که اکثریت نویسندگان مقالات این نشریه، وابسته به مراکز علمی معتبر کشور می‌باشند.

تحلیل موضوعی مقالات منتشر شده در نشریه حکایت از آن دارد که حوزه کیفیت حسابرسی به تنهایی حدود ۲۳ درصد از موضوعات مقالات را به خود اختصاص داده است. در رتبه‌های بعدی پژوهش‌های مرتبط با ویژگی‌های حسابرسان، اظهار نظر حسابرسان، تقلب و... قرار دارند. این نتیجه نشان می‌دهد که پژوهش‌های کیفیت حسابرسی پرطرفدارترین حوزه پژوهشی در مجله دانش حسابرسی دیوان محاسبات کشور است.

بررسی میزان مشارکت علمی نویسندگان در نگارش مقالات نشان می‌دهد که مقالات سه نویسنده‌ای با سهم حدود ۴۳ درصد در تولید مقالات بیشترین نقش را از لحاظ تعداد نویسندگان ایفا می‌کنند. پس از آن مقالات دو نویسنده‌ای حضور دارند (حدود ۳۳ درصد) و مقالات پنج نویسنده‌ای کمترین فراوانی (حدود ۱ درصد) را به خود اختصاص داده‌اند. به طور کلی حدود ۹۷ درصد از مقالات حاصل یک کار گروهی است.

بررسی مقالات از حیث روش پژوهش به کار گرفته شده بیانگر آن است که روش آرشویی پرکاربردترین روش پژوهش در مقالات چاپ شده در نشریه است. یافته‌ها نشان می‌دهد که روش تحقیق حدود ۵۳ درصد مقالات آرشویی و روش تحقیق حدود ۴۷ درصد دیگر از مقالات پیمایشی است.

منابع

- ابراهیمی، سعیده، حیاتی، زهیر. (۱۳۸۷). کمیت و کیفیت تولید علم در دانشگاه‌های ایران. اندیشه‌های نوین تربیتی، ۳(۳)، ۱۰۵-۱۲۶.
- احمدزاده، سیدمصطفی، بخشی، حامد. (۱۳۹۹). تحلیل محتوای مجله‌های علمی-پژوهشی قرآنی ایران، پژوهش‌های قرآنی، ۲۵(۹۶)، ۱۱۳-۱۳۸.
- ایمانی، حسین، عبدالله‌زاده، امیرحسین، پورعزت، علی‌اصغر. (۱۳۹۷). تحلیل محتوای پژوهش‌های فصلنامه مدیریت دولتی دانشگاه تهران. مدیریت دولتی، ۱۰(۳)، ۳۸۷-۴۱۴.
- ترابی، محسن، فتحی، محمدرضا. (۱۴۰۰). تحلیل محتوای پژوهش‌های مجله مدیریت سازمان‌های دولتی. مدیریت سازمان‌های دولتی، ۹(۴)، ۵۵-۶۶.
- رهنمای رودپشتی، فریدون؛ بنی‌طالبی دهکردی، بهاره؛ کاویان، مریم. (۱۳۹۱). تحلیل محتوای نشریات دارای رتبه علمی-پژوهشی رشته حسابداری در ایران، فصلنامه علمی-پژوهشی حسابداری مدیریت، شماره ۱۵، صص ۱۴۳-۱۲۱.
- سلک، محسن و بزرگی، اشرف‌السادات. (۱۳۸۹). تحلیل محتوای مقالات منتشرشده در دو نشریه فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی و فصلنامه کتاب در سالهای ۱۳۸۵ و ۱۳۸۶، فصلنامه دانش‌شناسی، سال سوم، شماره ۱۰، صص ۴۰-۲۵.
- سلیمانی امیری، غلامرضا؛ ایزدپور، مصطفی؛ گرامی‌راد، فاطمه. (۱۳۹۹). تحلیل محتوای نشریه علمی-پژوهشی پژوهش‌های تجربی حسابداری طی سالهای ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۷، پژوهش‌ها تجربی حسابداری، سال نهم، شماره ۳۵، صص ۱۵۸-۱۳۹.
- شریفی، مسلم؛ میردار، شادمهر؛ عسگری، بابی‌سان. (۱۳۹۱). تحلیل توصیفی مقاله‌های نشریات علمی-پژوهشی تربیت بدنی و علوم ورزشی طی سالهای ۱۳۸۴ تا ۱۳۸۸، مدیریت ورزشی، ۴(۱۲)، ۸۵-۶۱.
- طرخورانی، علی، برهانی، سید عباس، ایزدپور، مصطفی و گرامی‌راد، فاطمه. (۱۴۰۲). بررسی جریان محتوایی دو فصلنامه حسابداری ارزشی و رفتاری (سال‌های ۱۳۹۵-۱۴۰۱). مطالعات اخلاق و رفتار در حسابداری و حسابرسی، ۳(۱)، ۱۳۶-۱۱۵.
- عبدالحمید، مهدی، اسماعیلی گیوی، محمدرضا، باقرزاد سه‌ساری، سیدمحمدرضا. (۱۳۹۹). ارائه راهکارهای ارتقاء کیفی تولیدات علمی حوزه مدیریت دولتی در ایران بر مبنای تحلیل محتوای نشریه‌ی چشم انداز مدیریت دولتی. چشم انداز مدیریت دولتی، ۱۱(۲)، ۹۷-۱۲۶.
- قائدی، محمدرضا و گلشنی، علیرضا. (۱۳۹۵). روش تحلیل محتوا، از کمی‌گرایی تا کیفی‌گرایی. روش‌ها و مدل‌های روان‌شناختی، ۷(۲۳)، ۸۲-۵۷.
- گرامی‌راد، فاطمه؛ محمدی، مهدی و سرلک، نرگس. (۱۳۹۳). تحلیل محتوای مجلات علمی-پژوهشی حسابداری و مالی منتشره بین سالهای ۱۳۸۷-۱۳۹۲. فصلنامه علمی-پژوهشی حسابداری مدیریت، ۷(۲۳)، ۱۲۲-۱۰۵.
- نوبخت، یونس. (۱۳۹۹). مطالعه علم‌سنجی تولیدات علمی فصلنامه بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، پژوهش حسابداری و حسابرسی، سال دهم، شماره ۱، صص ۱۱۴-۱۳۳.
- نوبخت، یونس. (۱۴۰۰). تحلیل محتوای مقالات علمی حوزه موضوعی مالیات در ایران، مجله علم‌سنجی کاسپین، سال هشتم، شماره ۱، صص ۶۹-۵۸.
- نیازی، سیمین. (۱۳۸۰). بررسی گرایش‌های موضوعی نشریات کتابداری و اطلاع‌رسانی در سالهای ۱۳۴۷-۱۳۴۴، کتاب، ۴۵، ۶۱-۵۲.

Barrick, J.A., N. Mecham, S.L. Summers, D.A. Wood. 2017. Ranking Accounting Journals by Topical Area and Methodology. Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2848560>.

Dumay, J., Villiers, Ch., Guthrie, J. & Hsiao, P. (2018). Thirty years of Accounting, Auditing and Accountability Journal: A critical study of the journal's most cited articles. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, (5)31, 1510-1541.

Guffey, D.M., and N.L. Harp. 2017. The Journal of Management Accounting Research: A Content and Citation Analysis of the First 25 Years. *Journal of Management Accounting Research*. 29(3): 93-110.

Lesage, C. & Wechtler, H. (2012). An Inductive Typology of Auditing Research. *Contemporary Accounting Research*, (2)29, 487-504.

Namazi, M., & Taak, F., (2022). Accounting analysis of the Achaemenes archives: a summative content analysis. *Accounting History Review*, 32(2), 145-171.

Sugimoto, C.R. & Robbin, A. (2017). Examining the Evolution of the Field of Public Administration through a Bibliometric Analysis of Public Administration Review. *Public Administration Review*, 77, 496-509.

Thompson, J., and McCoy, T. L. (2016). An Analysis of Ethics Articles Published between 2000-2015 in the Journal of Accountancy and the Accounting Review (June 30, 2016). *Journal of Accounting, Ethics and Public Policy*. 17 (2): 333-347.

Content analysis of the of articles in “Auditing science Journal”
between 2014 and 2022

Zafar Najafi^{1*}| Seyyed Abbas Borhani²

Abstract

The purpose of this study is to know the content characteristics of the articles in the "Accounting Knowledge" magazine. This is a descriptive research and in it, the content analysis of 421 articles published in 36 issues of the said publication between 2014 and 2022 was discussed. The findings of the research indicate that 1188 people were involved in writing articles, 84% of them were men and 16% were women. 97% of the works are the result of group work and 3% are the result of individual work. 28% of the authors of the articles are assistant professors, 18% are doctoral students, 17% are associate professors, and the rest of the scientific levels have obtained a lower position. In the study of the authors' organizational affiliation, Tehran University is the most active university and Allameh Tabatabai, Tarbiat Modares and Islamic Azad University of Science and Research Branch are in the next ranks of creating works, respectively. In terms of subject matter, 23% of the articles were in the field of audit quality, 16% were auditors' characteristics, 8% were auditors' comments, and 53% were in other fields.

Keywords: Content analysis, accounting journals, auditing journals, auditing knowledge, auditing.

¹ Corresponding author: Ph. D. Student, Department of Accounting, Qom Branch, Islamic Azad /university, Qom, Iran / najafi_zafar1363@yahoo.com

² Assistant Professor, Department of Accounting, Qom Branch, Islamic Azad /university, Qom, Iran